

DUAL TA'LIM TIZIMI: TALABALARNING AMALIY KO'NIKMALARINI OSHIRISHDAGI O'RNI VA O'ZBEKISTONDAGI ISLOHOTLAR**AHMEDOV FERUZ ERGASHEVICH***Toshkent davlat yuridik universiteti**Ommaviy huquq fakulteti tyutori**akhmedovferuz66@gmail.com*

Nazariya va amaliyot chorrahasidagi muammo

Bugungi jadal rivojlanayotgan va raqobat kuchayib borayotgan mehnat bozorida oliy va professional ta'lim tizimi oldida turgan eng asosiy chaqiruv — ta'lim mazmuni bilan ishlab chiqarish talablarining o'zaro uyg'unligini ta'minlashdir. Uzoq yillar davomida talabalar universitet auditoriyalarida chuqur nazariy bilim olib, amaliyotga kelganda ko'p qiyinchiliklarga duch kelishar edi. "Ishga kirish uchun tajriba kerak, tajriba orttirish uchun esa ishga kirish kerak" degan yopiq zanjir ko'plab yosh mutaxassislarning o'z yo'lini topishini qiyinlashtirardi.

Mana shu muammoning eng samarali va dunyoda o'zini oqlagan yechimi bu — dual ta'lim tizimidir. So'nggi yillarda O'zbekistonda ta'lim sohasida olib borilayotgan tub islohotlar doirasida ushbu tizimga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xo'sh, dual ta'lim o'zi nima va u talabalarning amaliy ko'nikmalarini oshirishda qanday tub burilish yasamoqda?

Dual ta'lim tizimining mazmuni va afzalliklari

Dual ta'lim (nemischa Duales System — qo'shma, ikkilik tizim) o'quv jarayonining bir qismi ta'lim muassasasida (nazariya), ikkinchi va asosiy qismi esa bevosita ish joyida — korxona, zavod yoki tashkilotda (amaliyot) olib borilishini anglatadi.

Bu tizimning an'anaviy ta'limdan farqi va ustun jihatlari quyidagilardan iborat:

Ilk bosqichdanoq kasb muhitiga moslashish: Talaba o'qishni tamomlab kelgach, korxonadagi texnologik jarayonlarga moslashish uchun oylar yo'qotmaydi. U o'qish davridayoq zamonaviy uskunalarda ishlashni, jamoada faoliyat yuritishni o'rganadi.

Mentorlik (ustoz-shogird) an'anasi: Ishlab chiqarish korxonalarida talabaga tajribali mutaxassislar — mentorlar biriktiriladi. Bu esa yoshlarga nafaqat kitobiy bilimlarni, balki mutaxassislarning amaliy sirlarini o'rganish imkonini beradi.

Motivatsiya va kafolatlangan ish o'rni: O'z mehnati mahsulini amalda ko'rgan va korxonada o'zini ko'rsatgan talabaning o'qishga bo'lgan ishtiyoqi oshadi. Eng muhimi, ko'plab korxonalar eng yaxshi amaliyotchi talabalarni o'qishdayoq ishga olib qolishadi.

O'zbekiston amaliyotidagi qadamlar va natijalar

Mamlakatimizda so‘nggi yillarda professional ta‘lim va oliy ta‘lim muassasalarida dual ta‘limni joriy etish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, yengil sanoat, to‘qimachilik, avtomobilsozlik, qurilish, qishloq xo‘jaligi va axborot texnologiyalari yo‘nalishlarida yirik klasterlar va xususiy sektor vakillari bilan hamkorlik yo‘lga qo‘yildi.

Misol uchun, yirik to‘qimachilik korxonalari yoki qurilish klasterlari qoshida maxsus o‘quv markazlari tashkil etilib, talabalar haftaning ma‘lum kunlarini auditoriyada, qolgan kunlarini esa bevosita ishlab chiqarish liniyasida o‘tkazmoqdalar. Bu yondashuv nafaqat talabalarning kasbiy ko‘nikmalarini oshirmoqda, balki kadrlar tayyorlash jarayoniga sarflanadigan vaqt va resurslarni qisqartirmoqda.

Mavjud muammolar va ularning yechimlari

Har qanday yangi tizim kabi, dual ta‘limni yanada kengaytirish jarayonida ham hal etilishi lozim bo‘lgan ba‘zi masalalar mavjud:

Korxonalarining faolligini oshirish: Barcha tadbirkorlik subyektlari ham o‘quv jarayoniga o‘z vaqtini ajratishga tayyor emas. Shu bois, dual ta‘limda faol qatnashayotgan ish beruvchilar uchun soliq va iqtisodiy rag‘batlantirish mexanizmlarini yanada kuchaytirish maqsadga muvofiqdir.

O‘quv dasturlarini moslashtirish: Ta‘lim muassasalari dasturlari korxonalarining real ehtiyojlari va zamonaviy texnologiyalar tezligiga mos ravishda doimiy yangilanib borishi talab etiladi.

Dual ta‘lim tizimi — bu O‘zbekiston ta‘lim kelajagining poydevorlaridan biridir. U nazariya va amaliyot o‘rtasidagi ko‘p yillik masofani qisqartirib, mehnat bozoriga tayyor, o‘ziga ishongan va raqobatbardosh kadrlarni yetkazib berishda asosiy vosita bo‘lib xizmat qilmoqda. Yoshlarimizning amaliy ko‘nikmalarini oshirish orqali mamlakatimiz iqtisodiyotining barcha tarmoqlarida sifat sakrashiga erishish mumkin. Kelajak — amaliy bilim va yuqori malakali mutaxassislar qo‘lida!